

МОЯ УКРАЇНА — КОЗАЦЬКА КРАЇНА

Інтелектуальна гра «Поле чудес» у початкових класах

Н. А. Пушкар, учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії,

НВК «ДНЗ-ЗНЗ» І ст. «Дзвіночок», м. Новгород-Сіверський, Чернігівська обл.

Мета: розширити знання учнів про життя, обряди, звичаї козацтва; учити шанувати традиції нашого народу; розвивати почуття гордості за минуле нашої Батьківщини; прищеплювати любов до неньки-України.

Хід заходу

Учитель. Чи любите ви, діти, подорожувати? (*Відповіді дітей.*)

— Ми були в Київській Русі, першій самостійній державі із центром у Києві. Завітали ми і на славному Запорозьку Січ, де козаки розповідали нам про свої подвиги, своє життя, своїх гетьманів.

— Хто такі козаки?

1-й учень

Козаки — це вільні люди!

Козаки — безстрашні люди!

Козаки — борці за волю!

За народу кращу долю.

2-й учень

Козак — це людина чесна і смілива,

Найдорожча йому Батьківщина!

Козак — слабому захисник,

Цінити побратимство звик.

Учитель. Що ви знаєте про Січ?

3-й учень

Знаєм, що славно Січ

Ворогам ішла навстріч,

Рідну землю захищала

І народ наш прославляла!

4-й учень

Мужньо наш народ боровсь...

Сам Хмельницький в нас знайшовсь,

І Сірко, і Дорошенко,

Й Полуботок, й Морозенко.

Учитель

Правда, діти, рабства каламутну ніч

Переборювала Січ.

Козаків боялись зайди,

Бо була в них сила правди.

— Сьогодні ми будемо грати в дуже цікаву гру «Поле чудес», яку ви всі, мабуть, бачили по телевізору. Для цього нам потрібно обрати з першого ряду першу трійку учасників гри за допомогою запитань.

— Що означає слово «козак»? (*Вільний*)

— Як називалося місце поселення козаків? (*Запорізька Січ*)

— Як називався козацький керівник? (*Отаман*)

— У нас уже є троє учасників. Прошу вийти на середину. Розпочинаємо нашу гру.

❖ **Запитання**

Козаки не тільки вміли захищати рідний край, виявляти свою відвагу, сміливість, витримку, а у вільний час розважалися, граючи на музичних інструментах. У козацький період на цьому інструменті грали навіть дівчата, а вже козак не розлучався з нею ані у чистому полі, ані на смертній дорозі. У козацькому війську завжди були козаки, які грали на цьому музичному інструменті. Він був виготовлений з верби або клена. У давнішому вигляді інструмент мав три струни, а з часом їх кількість збільшилася до кількох десятків. (*Кобза*)

➤ **Рекламна пауза**

Виходять під музику три учениці у національному вбранні.

1-ша учениця

У сьому світі кожен зна:

Є Батьківщина лиш одна,

Це наша славна Україна.

2-га учениця

Не забувай Шевченка спів

Про горду славу козаків,

Не забувай, що ти — дитина

Землі, що зветься Україна!

3-тя учениця

Про Україну, рідний край

Ти завжди пам'ятай.

Учитель. Запитання для другого ряду учнів, поміж яких ми оберемо другу трійку гравців.

— Як називали будівлю, у якій жили козаки? (*Курінь*)

— Яким є основне заняття козаків? (*Захист рідного краю від ворогів*)

— Як звали першого кошового Запорізької Січі? (*Дмитро Іванович Вишневецький-Байда*)

Учитель. Трьох учасників другого туру обрано. Прошу їх вийти на середину. Розпочинаємо нашу гру.

❖ **Запитання**

Історію виникнення цього танцю пов'язують з бойовими тренуваннями козаків. У минулому це був лише чоловічий танець. Гетьмани, узявши булаву, починали танцювати в центрі кола, а козаки, які залишалися стояти в колі, підтримували обрання головуючого. Назва цього танцю пішла від слова стрибати й аналогічного виклику. (*Гонак*)

➤ **Рекламна пауза**

Козацька розминка

Раз-два — голова,

Щоб трималася на в'язах,

Ми тренуємо всі м'язи.

Три-чотири, руки в ділі —

Раз кулак, два кулак —

Бий сильніше, козак.

Щоб триматись на коні,

Треба ноги нам міцні,

Сильні ноги, дужі ноги —

Не злякаються дороги.

Підем разом у присядку —

Це найкраща нам зарядка.

Учитель. Запитання для третього ряду учнів, поміж яких ми оберемо третю трійку гравців.

— Як називався символ влади у козаків — палиця з кулястим потовщенням на кінці?

(*Булава*)

— Де виникла головна фортеця січі? (*На острові Хортиця*)

— Як називається довгий козацький чуб? (*Оселедець*)

Учитель. Трьох учасників третього туру обрано. Прошу їх вийти на середину. Розпочинаємо нашу гру.

❖ **Запитання**

Існує точна приказка щодо ставлення козаків до їжі: «Запорожці, як діти: дай багато — з'їдять, а дай мало — задоволені будуть». Зашифроване слово — традиційна українська страва, що виникла в середовищі запорізьких козаків. Козацькі страви: коржі-загреби, кашоподібні страви — соломаха (житнє квашене тісто), тетеря (юшка з житнього борошна),

тюря (стертий на порошок сухар, розведений квасом і приправлений конопельною олією і сіллю), щерба (рибна юшка). Крім цього, козаки готували мамалигу — страву з просяного борошна, звареного на воді без солі, що їдять із солоним сиром чи бринзою; пастрому — сушену на сонці солону баранину, до якої можна зварити галушки; сушену і в'ялену рибу. Про цю страву кажуть — «миска пшона, кусок сала...». Її може приготувати досвідчений козак-кошовар (який готував на цілий Кіш 900 козаків), на Чайці, в лісі чи в степу. (Куліш)

➤ Рекламна пауза

Під музику виходять троє учнів у національному вбранні.

1-й учень

Всі на світі козаки трудилися багато,
Виставляли у бою груди презавзято.
За вітчизну і добро наше, християни,
Щоб подужать не змогли вражі бусурмани.

2-й учень

Та не тільки на війні груди підставляли,
але й голови в бою часто покладали.
велика шана і подяка за таку відвагу,
грішен той, хто виявля козакам зневагу.

3-й учень

Гинули і кров свою в битвах проливали,
і за віру праведну душі покладали.
Не годиться, люди, їм осуд виявляти,
козаків, немов святих, треба шанувати.

Учитель. А тепер — супер-гра.

У ній беруть участь ті, хто перемогли у трьох турах. Уважно слухайте запитання!

За народними уявленнями, цей святий, як повелитель вітру, носить його на лівому плечі, тримає за вуса, і приборканий вітер дмухає потихеньку. А коли Архангел трохи попустить вуса вітрові, тоді зчиняється буря або здіймається вихор, а взимку віє завірюха. Вихор у народі вважали уособленням нечистого, тому було важливо, щоб проти нього боровся сам Архангел. Легенди оповідають: якби не він, то вітер би так розгулявся, що весь білий світ знищив би. Казали, що цей святий стріляє у чортів блискавкою, після чого гримить грім. Запорізькі козаки вважали цього Архангела своїм покровителем, під його незримим керівництвом завжди здобували дивовижні перемоги над супостатом. На честь його часто

зводили церкви на самій Запорізькій Січі. Запорізьке козацтво також зображало Небесного Воїна на своїх бойових стягах та знаменах. (Михайло)

Учитель

Розумні й кмітливі наші козачата,
Бути переможцями — для них це свято.

(Нагородження переможців)

Гарно грали, розважались, любі козачата,
Ось пора прийшла вам гру і закінчити.

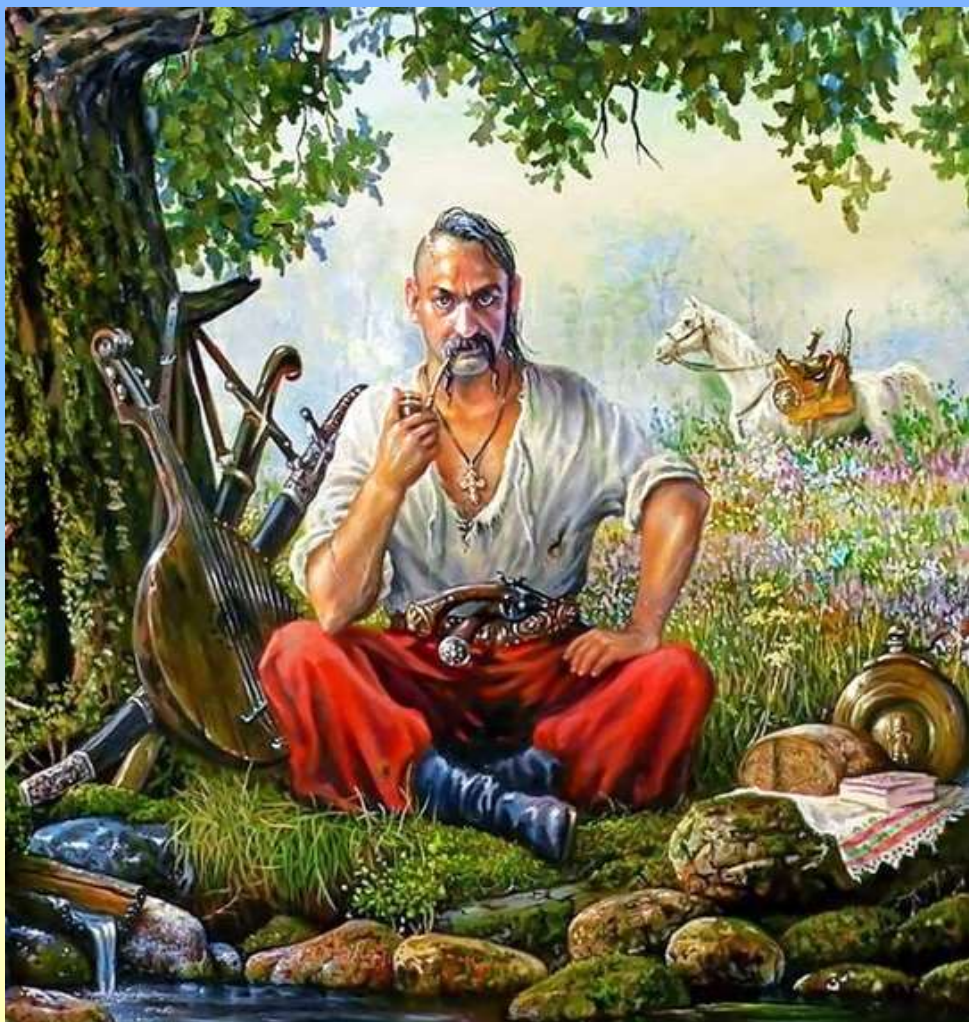
Мудрі наші предки, славні козаки,
залишили нам заповіді,
щоб дотримувались їх ви.

Я їх вам вручаю, і від імені предків,
дотримуватись їх закликаю.

Заповіді козака

- Право на незалежність — індивідуальну й національну — найсвятіше для козака. Його обов'язок — першим виступити за свободу України. За будь-яких обставин козак не повинен миритися з утратою незалежності України.
- Козак не відмовить тому, хто просить у нього захисту від злочинця, гвалтівника, бешкетника, порушника громадського спокою.
- Козак дарма не ризикує й навмисно смерті не шукає, та коли вона неминуха — зустрічає її мужньо.
- Боягузові, зрадникові немає місця серед козаків.
- Козак — людина православна, шанує християнську церкву та її священнослужителів. Віротерпимість — козацька риса. Шануючи свою віру, козак не дозволяє собі зневажати інші вірування. Для козаків немає хороших або поганих народів, є тільки друзі або вороги козацької свободи й української незалежності.
- Козак козаку — рідний брат, йому він допомагає і в скрутну годину, і в мить небезпеки. Особиста честь і гідність для козака — понад страх смерті. Захищаючи свою честь, він не
- має права дозволяти собі брудну лайку та протиправні дії. Козак не піддається провокаціям, а відповідає на образи у правовій формі.
- Як вільна людина, козак може мати будь-які особисті переконання, зокрема політичні, однак воля товариства для нього — свята. Свою думку висловлює відверто, а старшині кориться без заперечень.

- Усе своє життя козак присвячує духовному поступу, самовдосконаленню, пізнанню світу, поважає науки, мистецтво, ремесла, прагне стати людиною обізнаною, широко ерудованою, майстром обраної справи, добрим і мудрим порадником. Козак — щирий захисник історико-культурної спадщини України і навколишнього середовища. Він лицар духу і честі. Поважати козацьку старовину, працювати заради відродження України — його обов'язок. Він той, хто з дитинства не сприймає зверхності над собою.
- Як вільна людина, козак може мати будь-які особисті переконання, зокрема політичні, однак воля товариства для нього — свята. Думку свою висловлює відверто, а старшині кориться без заперечень.
- Козак — людина щира, відкритого серця, думок не приховує. Він позбавлений почуття помсти. Двоєдушність, підступність — неприпустимі в козацькому середовищі.
- Нечесність, грабіжництво, здиство, лихварство несумісні зі званням козака. Козак зобов'язаний гідно поводитися, вести здоровий спосіб життя, уникати спокус.

**МОЯ
УКРАЇНА –
КОЗАЦЬКА
КРАЇНА**

➤ **Хто такі козаки?**

➤ Що означає слово «козак»?

Вільний

➤ Як називалося місце
поселення козаків?

Запорізька Січ

➤ Як називався
козацький керівник?

Отаман

Кобза

➤ Як називали будівлю,
у якій жили козаки?

Курінь

❖ Яким є основне заняття козаків?

Захист рідного краю від ворогів

➤ Як звали першого кошового Запорізької Січі?

Дмитро Іванович Вишневецький-Байда

Гопак

➤ Як називався символ влади у козаків – палиця з кулястим потовщенням на кінці?

Булава

➤ Де виникла головна фортеця січі?

На острові Хортиця

➤ Як називається довгий
козацький чуб?

Оселедець

Куліш

Михайло

**Презентацію створено за допомогою
комп'ютерної програми ВГ «Основа»
«Електронний конструктор уроку»**

ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2016

Джерела:

**Науково-методичний журнал «Вихователю
ГПД. Усе для роботи». – № 10(46) . – 2015.**